

Brândușa ZAIȚA SILVESTRU:

„Păpușa trebuie s-o simți”

„Una dintre cele mai valoroase reprezentante ale artei păpușărești din România“ – așa sună caracterizarea cu care începe „fișa“ din *Dicționarul teatrului de păpuși, marionete și animație* – s-a născut în 1933. O vedetă în adevăratul sens al cuvântului, care se alătură Danielei Anencov, Alexandrinei Halic, lui Justin Grad sau lui R. Zolla și multor alți actori care și-au dedicat cariera teatrului pentru copii sau de animație, încercând să demonstreze că nu este ușor să joci pentru cei mici, să te identifiți cu ei și cu personajele lor preferate. Brândușa Zaița Silvestru a realizat într-o carieră de peste 40 de ani pe scena unui singur teatru, la Teatrul Țândărică, numeroase roluri memorabile în spectacole ca: *Artiștii pădurii, Frații Liu, Micul Muck, Eu și materia moartă, Ileana Sânziana, Cenușăreasa etc.* A realizat o serie de recitaluri ca *Puiul, Arvinte și Pepelea, Mănușa, Dumbrava minunată, Coțofana hoață* în care a folosit un registru larg al valențelor ei interpretative. A scris adaptări pentru teatrul de păpuși, numeroase piese, a regizat spectacole, iar de la înființarea secției „Arta mânuitorului de păpuși și marionete“ la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale“ a fost profesor. A luat o serie de premii de interpretare la manifestări naționale și internaționale, dar și pentru întreaga carieră: Premiul ATM, Premiul de excelență în arta animației sau Premiul UNITER pentru teatrul de păpuși.

Cu doamna Brândușa am un noian de amintiri, mai ales din numeroasele deplasări făcute cu *Cenușăreasa* lui Silviu Purcărete, întâmplări hazlii sau mai puțin vesele, iar într-o zi friguroasă de ianuarie am pornit spre locuința ei din Piața Kogălniceanu „înarmată“ cu o grămadă de întrebări. Și, ajunsă acolo, am dat drumul la... pix.

Raluca Tulbure: *De unde veniți, dragă doamnă?*

Brândușa Zaița Silvestru: Din Botoșani. M-am născut într-o casă boierească, pe bulevardul Mihai Eminescu, lângă Grădina Publică. Îmi amintesc că aveam un Saint-Bernard și, într-o zi, când m-am supărat pe mama, mi-am făcut o trăistuță, legată în colțuri și pusă pe un băț, am încălecat câinele și am plecat în lume, unde vedeam cu ochii.

R.T.: *De mică ați avut pornirea de a străbate lumea. Dar să continuăm...*

B.Z.S.: Apoi, ne-am tot mutat, am avut vreo patru locuințe, ne-am refugiat în Argeș, la Domnești, în timpul războiului, la niște rude prin alianță. Aici am terminat școala primară, apoi tata a dezertat de pe front pentru că trebuia să dau examen. Am mers pe jos la Liceul din Câmpulung, iar tata s-a rugat de direcțiune să-mi dea doar o hârtie, pentru că nu-i înscris pe refugiați, în care să scrie că am dat examen, dar fără să ocup vreun loc. Liceul l-am făcut la București.

R.T.: *De unde și până unde la teatru și mai apoi la cel de păpuși?*

B.Z.S.: Am activat în diversele trupe de teatru de la Liceul „Matei Basarab”. Aici l-am cunoscut pe Petrică Valter (viitorul director și regizor al Teatrului de Animație din Bacău), care pe atunci se ocupa de sonorizare și electrică la liceu. El ne-a anunțat pe toți cei care eram în grupă că la Țândărică se dă concurs. Ne-am dus vreo patru, a fost o concurență acerbă și eu am luat concursul. Dintre cei care au mai dat, mulți au devenit mai apoi scenografi, regizori sau directori de teatre: Ildiko Kovács, Eustațiu Gregorian, Horia Davidescu. În 1950, Margareta Niculescu m-a angajat pentru că tata fusese arestat, sora mea făcea liceul la internat ca să aibă ce mânca, mama și fratele meu erau bolnavi. Dar mai înainte am plecat din nou la Botoșani, crezând că va curge lapte și miere, am revenit la București și în bombardamentul din 4 aprilie 1944; fiind în Gara de Nord, am pierdut tot ce mai aveam. Am dat și la facultate de două ori; prima dată am intrat, dar după câteva săptămâni m-au dat afară pe motive politice. Însă, rămăsesem prietenă cu Octavian Cotescu și Lucian Pintilie care s-au ținut de capul meu să mai încerc și, apoi, am dat din nou la Institut în 1956.

R.T.: *Cine v-au fost profesorii?*

B.Z.S.: Pop Marțian, iar asistent era Ion Cojar. Am lucrat și cu Beate Fredanov care m-a luat pentru un rol la clasa ei.

R.T.: *Ați avut vreodată curiozitatea să faceți o statistică a rolurilor jucate?*

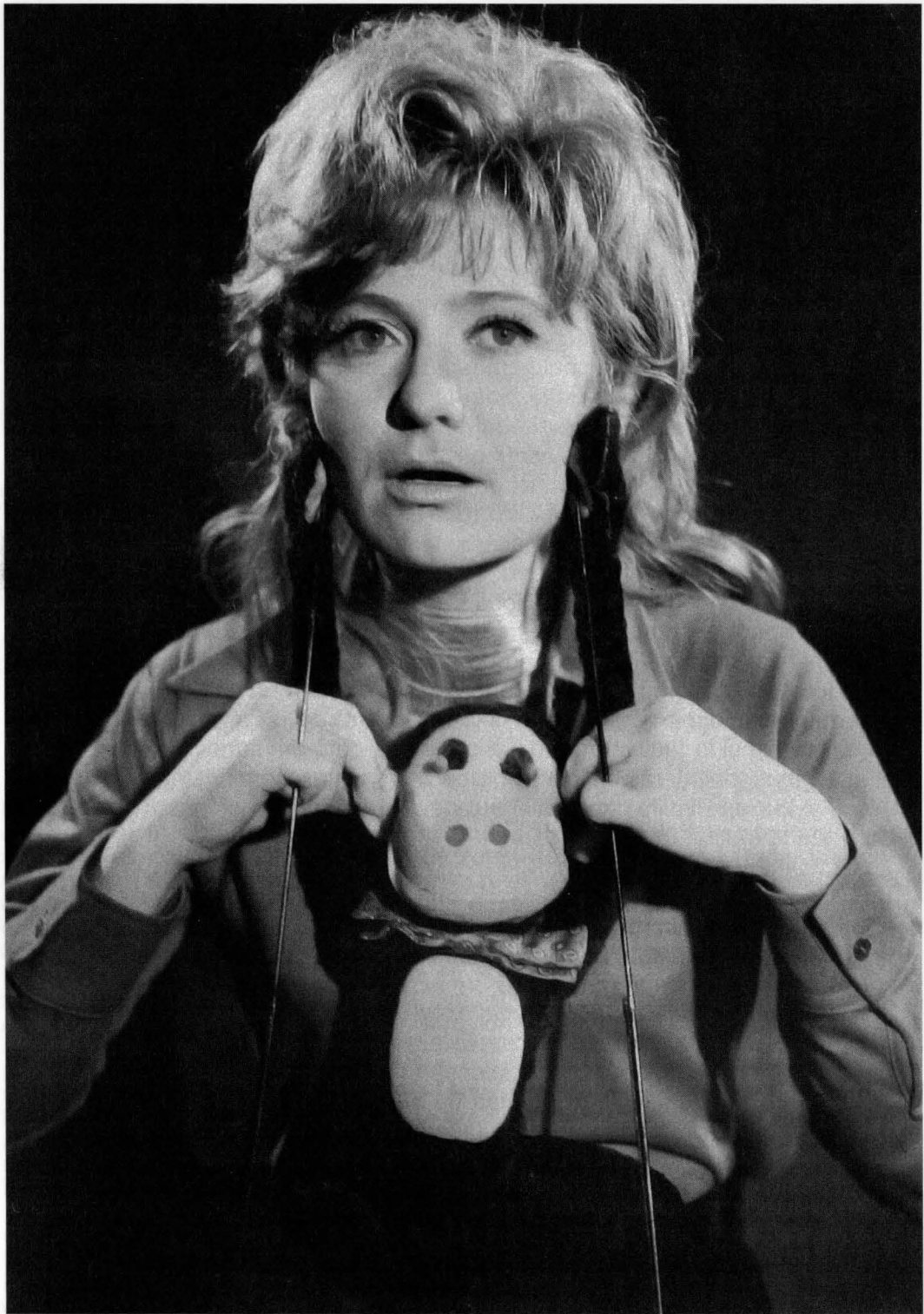
B.Z.S.: Nu, niciodată. Dar știu că am jucat în permanență.

R.T.: *Care personaje v-au fost mai dragi?*

B.Z.S.: Unul dintre rolurile pe care le-am iubit foarte tare a fost Vera din 2–0 pentru noi și care a avut un mare succes și un impact foarte puternic asupra publicului, dar și al specialiștilor. După ce m-a văzut în acest rol, Pop Marțian m-a întrebat de ce vreau să mai merg la facultate pentru că am făcut rolul excelent. I-am răspuns „pentru că vreau să studiez” și așa am obținut și bursă în toți anii de studii.

R.T.: *Să revenim la rolurile preferate...*

B.Z.S.: Am avut și tot felul de năzdrăvănii legate de personajele mele. În *Elefântelul curios*, regizat de Ștefan Lenkisch, la o viziune, Margareta Niculescu a zis că trebuie să mă scoată din distribuție pentru că nu era bine ce făceam. Am

Cu soțul său, criticul Valentin SILVESTRU

rugat-o să mă lase 5 zile să mă pregătesc. Am repetat noapte și zi, acasă în fața oglinzii pentru ca să caut atitudini ale personajului, un mod de frazare adecvat. Simțeam nevoia să mai pun de la mine vorbe, iar Nina Cassian a fost foarte cooperantă. Mi s-a făcut altă păpușă dintr-un burete cumpărat de mine. Așa am reușit să o conving pe Margareta. Apoi, aș aminti de Wendy din *Peter Pan*, de rolul principal din *Don Quijotte* care mi-a plăcut, deși păpușa era destul de greu de mânuit, însă am avut un ajutor de nădejde în Mișu Prujinski. În *Cele trei neveste ale lui Don Cristobal*, pus în scenă de Margareta Niculescu, am avut trei roluri importante. Am vrut să ies din distribuție pentru că păpușile erau foarte grele, făcute din articulații, și, cred, că Ella Conovici care le-a făcut a fost foarte supărată pe mine, pentru că a trebuit să le refacă.

R.T.: *Până la urmă a ieșit bine, iar spectacolul a fost unul de referință pentru Teatrul Țândărică.*

B.Z.S.: Da. Un alt rol la care am ținut mult a fost cel din *Dumbrava minunată*.

R.T.: *Cum a decurs colaborarea cu regizorii? Ce fel de actor ați fost?*

B.Z.S.: În general, am fost un actor docil, dar veneam mereu cu propuneri. Îmi plăcea să fiu dirijată. Am lucrat bine cu Margareta, cu Nicolae Massim, cu Ștefan Lenkisch cu care am reușit o serie de spectacole minunate. Apoi, cu Renée George Silviu de la care am învățat mânuire și ce înseamnă teatrul de păpuși. Și, cu Silviu Purcărete în *Cenușăreasa*.

R.T.: *Cel mai longeviv dintre spectacolele sale, se joacă de peste 20 de ani, și unul dintre cele mai „plimbate” prin lume: India, Franța, Irlanda, Germania, Italia... Aș vrea să ne oprim puțin asupra impactului pe care l-a avut televiziunea asupra dumneavoastră. Ați devenit celebră și datorită aparițiilor la TV.*

B.Z.S.: Așa e! Televiziunea îți stimula imaginația și talentul, trebuia să te descurci în situații-limită, fără ca telespectatorul să-și dea seama.

R.T.: *Ați prins momentul când totul era în direct?*

B.Z.S.: Da. Improvizam mult. Am colaborat foarte bine cu Tatiana Sireteanu care s-a și atașat mult de păpuși. Apoi, cu Andrei Brădeanu, cu Valeriu Lazarov. Cu el am făcut câteva lucruri pentru varietățile lui, pentru adulți. Era o fire foarte sensibilă și cred că s-a supărat pe mine pentru că îi spuneam direct ce nu îmi place. Televiziunea mi-a plăcut enorm, era adrenalină pură.

R.T.: *Să fiți măritată cu unul dintre cei mai „temuți” critici teatrali a fost un atu sau un dezavantaj în carieră?*

B.Z.S.: Ca să fiu sinceră a fost un noroc. Doar un exemplu să-ți dau: trebuia să mă angajez la Teatrul Giulești, iar Valentin nu m-a lăsat să mă duc. „La Țândărică ai fost o stea și așa vei rămâne”.

R.T.: *Dacă ar trebui să mulțumiți cuiva, către cine v-ați îndrepta?*

B.Z.S.: Margareta pentru că mi-a dat o șansă. Lenkisch pentru știința lui de a ajunge la sufletul actorului. Lui Pupe (Mioara) Buescu și Ellei Conovici pentru că au fost niște scenografe minunate. În primul rând cred că lui Renée George Silviu care m-a învățat să mânuiesc. Și, nu în ultimul rând, lui Silviu Purcărete pentru vitalitatea și inventivitatea lui. Oricât ai fi de experimentat și cu vechime, oricând mai este loc de învățat.

R.T.: *Ce le spuneți studenților când le vorbeți despre meseria de păpușar?*

B.Z.S.: Să fie spontani, să nu se controleze în timp ce exersează. Autocontrolul nu trebuie să fie excesiv, pentru că se pierde din candoare. Când mă întorceam la clasă după un turneu, îmi spuneau: „ne-a fost dor de dumneavoastră, ca să mai țipați la noi!”.

R.T.: *Cineva spunea că meseria asta se face nu numai cu „vreau”, ci și cu „trebuie”. Ce ar însemna acest „trebuie” pentru Brândușa Zaița Silvestru?*

B.Z.S.: Îți trebuie un efort deosebit ca să înveți ABC-ul acestui fel de teatru care are niște reguli nescrise. Trebuie să cauți, să studiezi, să ai o răbdare deosebită. Păpușa trebuie s-o simți. Mai sunt și momente înșelătoare. Pui mâna pe ea, ai spontaneitate care apoi poate dispărea. Trebuie să studiezi păpușa, atitudinea ei, trebuie să știi ce vrei de la ea. Trebuie să frazezi altfel, în funcție de fiecare personaj în parte, iar într-un spectacol poți juca mai multe roluri și nu trebuie să te simți spectatorul că ești tot tu. Unul dintre elementele de bază în arta animației este ca păpușa să aibă independența ei, viața ei, mișcarea caracteristică a personajului. Păpușa trebuie să trăiască, trebuie să înveți să disimulezi prezența ta. Păpușa trebuie să plângă, nu tu. „Trebuie” este foarte important în meseria asta.

R.T.: *Ce date are în plus actorul mânuitor?*

B.Z.S.: În primul rând, rigurozitate. Sanda Manu venea la examenele de la păpuși și a fost impresionată de rigurozitatea păpușarului. Îmi spunea că i-am învățat o lege a mișcării care să fie mai vie și mai logică și a dorit să introducă un curs pentru cei de la actorie, dar nu a fost să fie.

R.T.: *Actorul trebuie să aibă talent, șansă sau și una și alta?*

B.Z.S.: Toate la un loc. Talent, intuiție, ambiție nemăsurată și muncă multă ca să ajungă la ceea ce și-a propus cu personajul respectiv.

R.T.: *Ce etapă vă plăcea la un rol?*

B.Z.S.: Pregătirea spectacolului. De exemplu, la *Făt-Frumos din lacrimă*, Margareta Niculescu a cerut fiecărui actor să spună cum gândește personajul, cum concepe rolul, apoi s-au făcut schițele în care ideile scenografului s-au contopit cu ale noastre.

R.T.: *Credeți că așa ar trebui să decurgă lucrurile? Să se discute cu actorul?*

B.Z.S.: Da. Dar important este și materialul din care se construiește păpușa. El nu trebuie să fie rigid.

R.T.: *Dacă nu ați fi fost actriță ce v-ar fi plăcut să fiți?*

B.Z.S.: Balerină, deși cu timpul, cu vârsta am pierdut plăcerea dansului.

R.T.: *Regrete?*

B.Z.S.: Regret că nu am reușit să mă autodepășesc mai mult. Mai regret că nu mai sunt tânără pentru că având anii de experiență și „noua tinerețe” poate aș reuși să fac lucruri mai pasionante și mai interesante.

R.T.: *Ce nu v-am întrebat și ați fi vrut să spuneți?*

B.Z.S.: Poate despre turneele de-a lungul și de-a latul pământului.

Altădată, pentru că afară ninge și se făcuse frig...